

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

6. De delectatione morosa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

De delectatione morosa.

- 1 **D**Vplex est voluntatis affectus, qui dicitur propositum exequendi, quod cogitatum est. Alter inefficax, siue simplex complacentia, sine exequendi voluntate.
- 2 Aliud est delectari de re cogitata. V. C. fornicatione: ita vt formalis ratio delectandi ex re ipsa sit. Aliud verò est delectari de cogitatione, V. C. fornicationis, ita vt formalis ratio delectandi sit ex ipsa cogitatione tanquam obiecto pulchro. Hic loquimur de delectatione, quæ capitur ex re ipsa. Cum enim cogitatio rei malæ per se mala non sit, sed interdum bona, vt, si de rebus turpibus cogites docendi causa: interdum autem venialiter mala, vt si ex curiositate de eisdem cogites; sequitur, delectatione de eiusmodi cogitatione tanquam obiecto, per se malã non esse, sed interdum bonã, interdum venialiter malã.
- 3 Aliud est delectari de opere malo, & aliud de modo operandi malè. V. C. Vides hominem ex equo ridiculè cadentem lædi, sine peccato rides, & te oblectas, non ob illati vulneris damnum, sed ob cadendi & lædendi modum.
- 4 **A**ffer. I. Omnis delectatio directe voluntaria, de opere secundum se malo, similiter mala est; ita, vt si opus malum veniale, V. C. mendacium leue, etiã delectatio venialis, si opus malũ, V. C. fornicatio mortalis etiã delectatio. Ratio, quia delectatio est quedam inclinatio appetitũs in obiectũ cognitũ: abhorret autem à recta ratione, appetitum rationalem inclinatum esse in obiectum turpe & inhonestum. Ergo, &c.

go, &c. Confirmatur; delectari deliberatè de fornicationis opere; est mortale. Ergo etiam est mortale, delectari de quouis opere, quod per se mortaliter malū est; neq; enim ratio potest adferri discriminis.

Delectatio voluntaria circa malum, morosa vocatur, non quod requirat moram temporis, sed quia post plenam rationis animaduersionem, voluntas in ea acceptanda, siue consentiendo persistat, quod temporis momento fieri potest. Excludo delectationem nō liberam, etiam perseverantē post subitam apprehensionem obiecti pravi, modò non consentiat voluntas: nam facultas sensitiva non est rationi subiecta, despoticè sicut famulus domino, sed solum civiliter & politicè, sicut ciuis consuli, cui etiam nō nunquam repugnat. 74.

Si quis sine causa, aut necessitate actionem exercet, ex qua intelligit delectationem carnis naturaliter orituram; tamen sine directā intentione, & sine periculo consentiendi, is peccat tantum venialiter, est vana actio, inutilis, V. C. aspectus, collocutio, lectio curiosa. Sin verò causam iustam habet, talem actionem exercendi, nihil peccat, permittendo carnis motionem exinde oriri; V. C. ex honesta & necessaria instructione.

Si homo turpis obiecti cogitationem, & hinc inde ortam sensitivam delectationem repellere intermittat; quod placeat illi res cogitata, & hinc ortus motus in parte sensitiva, mortale delectationis morosa peccatum committit. Sin verò ideo expellere negligat, quia ^{certus} consensus de constantia voluntatis contemnat delectationem partis inferioris veluti passionem non voluntariam. Probabile est non peccare mortaliter, sed venialiter. Probatur. Quia licet inferior mali obiecti appetitus inordi-

natio ac deformitas quaedam sit, tamen non magna & grauis, quando praeter voluntatem ex naturae infirmitate oritur: eam sine rationabili causa permittere, (modo absit periculum consentiendi) est quidem peccatum, sed non graue per se loquendo.

NB. Consensum directum & interpretarium non aequiuale in grauitate culpae, maximè si loquamur de peccatis internae appetitionis.

§ Ut tamen dicta sententia etiam practice probabilis sit, requiritur ut voluntas omittens carnalem delectationem, animum ad alia conuertendo, depellere, interim formalis displicentiae actum exerceat.

Nam esto talis actus displicentiae inefficax sit, ad depellendum appetitum sensitium, est tamen efficax ad tollendum voluntatis consensum. Alioquin si homo aduertens motum appetitus sensitui in malum, actum displicentiae non eliciat, exponitur periculo consensu. Etsi enim simpliciter possibile sit, voluntatem proposito sibi obiecto omnem actum suspendere, nec approbando, nec improbando, tamen id in obiecto vehementer alliciente, est valde difficile; & moraliter ferme impossibile: ut proinde se homo exponat periculo consensu. Nam *mus in pera, ignis in sinu, serpens in gremio male suos remunerant hospites. C.* etsi Iudaeos de Iudaeis.

NB. Orta delectatione sensitua circa obiectum mortaliter malum, post plenam rationis aduersione non elicere actum displicentiae, censetur talis delectatio morosa & mortalis. Sin vero delectatio displiceat homini, ita ut simplici affectu cupiat eam abesse, licet non efficaciter, quia animum ad alia cogitanda agenda negligit conuertere cum facile possit, & speret etiam tali modo se commotionem sensituiam depulsurum

pulsurum esse, tunc valde probabile est venialiter peccaturum.

Affer. II. Oblectari iis absolute & secundum se, 9
 quæ ideo tantum mala, quia lege positiua, aut volu-
 tario voto prohibita sunt, nõ est mortale peccatum
 delectationis moralæ Ratio peti debet ex discrimi-
 ne, quod est inter voluntatem efficacẽ & sim-
 plicem affectionem delectationemue, quod illa tẽ-
 dit in obiectum cum omnibus suis adiunctis siue
 circumstantiis: simplex autem affectio, quia sequi-
 tur simplicem obiecti cogitationem, cuius propriũ
 est præscindere, siue vnum sine altero ei adiuncto
 cogitare: tendere potest in obiectum à reliquis ad-
 iunctis siue circumstantiis præcisum. Hoc ideo fit,
 quod, si substantia obiecti secundum se mala nõ sit,
 sed tantum propter extrinsecam siue adiunctam
 positiuæ legis prohibitionem; tam apprehensiuus
 intellectus, quam inde consequens motus appetiti-
 onis ac delectationis ferri possit, in substantiam ob-
 iecti, secundum se, absque omni culpa. V.C. Si co-
 gnita Ecclesiæ prohibitione habeas voluntatem co-
 medendi carnes die Veneris, habes quoque volun-
 tatem præuaricandi legem; idcoque peccas. Si autẽ
 cognita lege Ecclesiastica, eadẽ die cogites atque
 oblectes te carniũ vñ absolute & præcisẽ, non
 præuaricaris ieiunii legem: quia lex prohibens car-
 niũ esum, non prohibet etiam cogitationem & a-
 nimi oblectationem de carniũ esu. Sic sæpe displicet
 alicui pœnitentia iniuncta, quam tamen implere
 vult. Ergo similiter sine culpa potest aliquis oblecta-
 ri in opere lege positiuã prohibito, retinens interim
 efficax propositum opus non faciendi. Cæterum
 delectari de opere, V.C. carniũ esu, quatenus le-
 gitimo

gitimo præcepto repugnat, semper est peccatum; cum pro obiecto habeat formalem inobedientiam, iuri naturali repugnantem.

Coroll. Iactare se de peccato, quod & quatenus secundum se malum est, V. C. de fornicatione, &c. semper est peccatum, continet enim in se complacētiam & comprobationem peccati, iuxta Pl. 51. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate.* Sed iactare se de opere, quod secundum se malum non est, non continet peccatum eiusmodi approbationis: V. C. si glorieris de corporis viribus, quia proximo die Veneris quatuor pondo carniū auidē comedisti, vel inimicum vno pugno prostrauisti. 76.

10 Non est mortale, opus prohibitum desiderare, vel in eo delectari sub conditione si prohibitum nō esset; modo apposita conditio auferat operis malitiam, V. C. Vellem comedere carnes, nisi esset dies Veneris.

11 Sin apposita conditio operis malitiam non auferat, mortale peccatum est, opus ex se mortale sub eiusmodi conditione desiderare, V. C. vellem adulterari, nisi infamiam timerem.

NB. Vellem fornicari nisi peccatum esset, aut nisi Deus prohibuisset, est peccatum mortale, quia talis conditio impossibilis non auferat malitiam obiecti intrinsecē & substantialiter mali.

12 Coniunx mortaliter nō peccat, si de maritali copula coniuge absente cogitans, in re cogitata delectetur. Ratio. Mortalis malitia delectationis morosæ sumenda est ex malitia obiecti siue rei cogitatae: copula autem maritalis malitiam non habet: ergo de ea cogitare, non est mortale peccatum morosæ cogitationis. Est tamen peccatum veniale, cum nec pietas

pietas, nec necessitas talem cogitationem suadeat.
77.

Mortaliter peccat vidua, si voluntariè consentiat 13
in motum delectationis sensitivæ, qui ex recorda-
tione copulæ maritalis naturaliter oritur, non so-
lum propter periculum eliciendi consensus in forni-
cationem absolutè: sed multo etiam magis propter
motum carnalem, qui naturaliter ex cogitatione co-
ortus, si voluntate acceptetur, mortali peccato in-
nuptis non caret. Idem dic. de sponso.

Coniux probabiliter excusatur à peccato mortali 14
si, si voluntarie delectetur in commotione sensitiva,
orta ex imaginatione coniugis absentis. Cum enim
matrimonium etiam à mortali peccato excuset ta-
ctus impudicos non copulandi, sed solius volupta-
tis gratia institutos, multo magis commotio sensiti-
va orta ex absentis cogitatione. Ratio, quia hæc om-
nia per se loquendo in coniugibus tendunt ad o-
pus coniugale, per accidens autem est, quod ob ab-
sentiam non exerceatur opus. Debet tamen abesse
in his periculum pollutionis. 78.

Qui simpliciter ac præcisè se oblectat, cogitatio- 15
ne mulieris, etsi illa consanguinea sit, vel Deo sacra-
ta, committit vnum simplex mortale contra tempe-
rantiam: secus, si desideret cum tali fornicari, quare
tunc circumstantiam personæ in Confessione expli-
care debet. Ratio discriminis est, quia, ut supra di-
xi, propositum fertur in obiectum, cum omni-
bus circumstantiis consideratum. Simplex au-
tem complacentia, cum sequitur simplicem &
præcisivam operationem intellectus, potest ferri
in vnum, ita ut non simul feratur in alterum ei
adiunctum.

adiunctum. Præterea si quis voluntariè oblectet se tactu vel amplexu mulieris coniugatae aut consanguineae, quamvis sine proposito fornicandi, debet circumstantias in Confessione explicare. Cum enim tactus libidinosi suapte natura referantur ad copulam, ideo ex ea speciem malitiæ accipiunt.

CAP. VII.

De peccatis ex ignorantia, ex infirmitate & certa malitia.

1. **P**eccata alia sunt ex ignorantia, alia ex naturæ infirmitate, siue antecedente passione animi, quæ si abesset, peccatum non fieret, ut si hominem ex vehemente passione iræ occidas. Alia ex malitia, cum quis ob solam voluntatis perversiõnem temporale commodum bono honesto hic & nunc deliberatè præferentis peccat, idque gravissimum. Et enim libertas hominis duobus modis minui vel tolli potest, vel ex parte intellectus, & id facit ignorantia, vel ex parte appetitus sensitivi, & id facit passio. Si ergo utrumque absit, dicitur peccatum ex mera malitia, quod nullam excusationem meretur.
2. Porro ex his tribus peccatorum membris addi solet quartum: quod est peccatum ex contemptu, cum ideo legem quis violat, quod nolis ei esse subiectus. 78.
3. Contemptus continet peccatum specialis inobedientiæ in duplici specie, quia legem transgreditur, V. C. ieiunii, & quia potestatem præcipientem vilipendit, & talis circumstantia contemptus in Confessione est manifestanda, tanquam propriam speciem peccati continens, licet enim in omni peccato sit inobediencia materialis, tamen fit speciale peccatum, si ex